

УДК 331.374.1:377.3

Неля Величко

ЕКОНОМІЧНА САМООСВІТА МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено питанню економічної самоосвіти майбутніх кваліфікованих робітників. Обґрунтовано важливість самоосвітнього процесу і представлено зміст структури економічної самоосвіти учнів професійних (професійно-технічних) закладів освіти.

Ключові слова: самоосвіта, саморозвиток, кваліфікований робітник, економічна освіта, картка самоосвіти.

Постановка проблеми. Нині суспільство висуває усе нові й нові вимоги до підвищення і покращення життя, що потребує безперервного розвитку економічних знань і умінь. Економічні знання є необхідною умовою розбудови економічно міцної і незалежної держави, одним з факторів підвищення конкурентоспроможності робітників на ринку праці.

В основі соціально-економічного розвитку інформаційного суспільства лежить не матеріальне виробництво, а виробництво інформації та знань. Для будь-якої країни ступінь її економічного і технологічного розвитку, добробуту суспільства пропорційні середньому рівню знань, умінь, навичок і кваліфікації її активного населення [1].

Одним з актуальних завдань у системі професійної (професійно-технічної) освіти є проблема економічної підготовки учнів, формування в них економічного мислення і культури, що відповідають вимогам сучасності.

Традиційний підхід в освітній галузі донедавна полягав у дворівневій економічній підготовці [4, с. 168]:

- теоретико-методологічному рівні за допомогою навчального курсу економіки, який був базовим і який вивчали всі учні незалежно від профілю навчального закладу і професії;
- спеціальному прикладному рівні на основі вивчення економіки конкретних галузей виробництва і сфер життя.

Ці дисципліни підбиралися залежно від спеціалізації закладу та професії.

Такий підхід, на думку В. Москова, давав свої позитивні результати, загалом відповідав вимогам соціального замовлення недавнього минулого. Проте нині до економічної підготовки учнів професійних закладів освіти пред'являються незрівнянно вищі вимоги. Так, з переходом до нової системи господарювання має істотно розширитися і збагатитися зміст економічної підготовки. Спеціалізація закладу освіти також впливає на вибір обсягу і змісту економічної підготовки учнів у варіативній частині. Це пояснюється тим, що до функціонального кола завдань випускників цих закладів, крім основних професійних обов'язків, часто входить ще й організація різних форм і видів трудової діяльності [3].

На сьогодні важко уявити кваліфікованого робітника, який не цікавиться новою професійною інформацією і не прагне до економічної незалежності. Тобто питання самоосвіти й економічної грамотності для сучасного фахівця є дуже важливими, і з кожним роком вони стають дедалі актуальнішими. Адже кваліфікований робітник, який розуміється на економічних питаннях, зможе розв'язувати проблеми, що виникнуть, як-от: адаптування до умов конкурентного ринку праці, обстоювання власних прав та вирішення різноманітних конфліктів і колізій.

Упродовж життя людина має вміти вчитися і робити це раціонально і творчо. Окрім цього, необхідною складовою життя кожного є самоосвіта. Тобто вислів «освіта на все життя» змінився висловом «освіта через життя».

Аналіз останніх досліджень. Проблеми самоосвіти значну увагу приділяли як вітчизняні, так і зарубіжні учені: Т. Борисова, І. Грабовець, Н. Іліницька, І. Кузнецова, Н. Терещенко, Л. Шевчук. Питаннями економічної освіти молоді в умовах розвитку ринкових економічних відносин опікувалися: С. Вовканич, А. Вихрущ, В. Мадзігон, І. Прокопенко, В. Сидоренко, Г. Левченко, М. Ярмаченко, які у своїх роботах розглядали підходи до організації економічної освіти, застосування та поглиблення знань на практиці, урізноманітнення форм і методів навчальної роботи тощо.

Варто зазначити, що питання економічної самоосвіти серед учнів професійних (професійно-технічних) закладів освіти є малодослідженими і заслуговують на особливу увагу.

Мета статті — окреслити основні підходи до самоосвіти і засвідчити важливість економічної самоосвіти серед майбутніх кваліфікованих робітників.

Виклад основного матеріалу. Одним із завдань у системі професійної освіти є розв'язання проблеми сформованості необхідних економічних знань учнів. Звичайно, за короткий час навчання у професійному (професійно-технічному) закладі освіти учні не можуть опанувати великий різногалузевий обсяг економічної інформації. Водночас поступове оволодіння деяким мінімумом теоретичних положень, розуміння економічних проблем, самостійний їх аналіз, оперування деякими економічними знаннями та застосування їх на практиці підводить учнів до найважливішого процесу — самоосвіти.

Загальновідомо, що самоосвіта є найгнучкішою формою здобуття знань, тому що вона здійснюється на індивідуалізованій основі. Суть індивідуалізації полягає в тому, що зміст, форми і методи самоосвіти підпорядковані індивідуальним особливостям учня, рівню його обізнаності і розвитку професійних умінь і навичок.

Так, В. Іванютина зазначає, що самоосвітня компетентність розкривається через:

- здатність до самоосвіти, організації власних прийомів самонавчання;

- відповідальність за рівень власної самоосвітньої діяльності;
- гнучкість застосування знань, умінь і навичок в умовах швидких змін;
- постійний самоаналіз, контроль своєї діяльності [2, с. 20].

Н. Довматович відповідно виділяє самоосвітню компетентність як одну з важливих складових життєвої компетентності, яка являє собою систему здібностей і здатностей, що забезпечують особистості можливість успішно вирішувати життєві завдання, успішно здійснювати свою життєдіяльність і життєтворчість у всіх її проявах. Це безперервний процес навчання, який триває упродовж життя [2, с. 21].

Отже, самоосвіта — це усвідомлена потреба в постійному вдосконаленні власної професійної діяльності з акцентом на її соціалізацію, створення умов для розвитку економічної компетентності.

В основі створення здорового, економічно незалежного середовища майбутнього має бути чітко окреслений, зрозумілий процес саморозвитку економічної компетентності кожного майбутнього кваліфікованого робітника.

Як навчання, так і самоосвіта майбутніх кваліфікованих робітників має ґрунтуватися на оволодінні знаннями, які дають змогу вирішувати не тільки виробничі, а й організаційні, економічні, розпорядчі питання тощо.

На нинішньому етапі докорінних перетворень в економіці нашої країни у фахівця, на нашу думку, не вистачає: економічних знань і управлінської культури, уміння працювати з людьми, орієнтуватися в нестандартних ситуаціях. Економічну самоосвіту варто розглядати як важливий і невід'ємний елемент професійної освіти.

Ми вважаємо, що для того, аби молодь самостійно розвивала основи економічного мислення і успішно засвоювала знання з економіки в сучасних умовах, викладачам необхідно мотивувати її до учіння і постійно вдосконалювати навчальний процес. Без економічних знань, уміння грамотно думати і діяти не може бути сучасного компетентного працівника.

Провідним завданням викладача є організація освітнього процесу таким чином, щоб учні прагнули самостійно «добувати» знання і розуміли, щоб без активної самостійної діяльності неможливо сформувати необхідні економічні уміння. Тому діяльність учнів має бути

організована так, щоб вони могли самостійно виконувати вправи, розв'язувати економічні завдання, використовуючи відповідні джерела інформації.

Проблема економічної самоосвіти учня професійного закладу в контексті його професійної самосвідомості має поступальний рух і містить такі складові:

- мотиваційну (роз'яснення вчителем, бесіди з одногрупниками, ознайомлення з інформацією економічного напрямку тощо);
- когнітивну (огляд і самостійне опрацювання інформації, літератури тощо);
- діяльну (ознайомлення з економічним досвідом своїх наставників на виробничій практиці, досвідом викладачів, старших друзів, батьків тощо).

Як же учневі раціонально спланувати самоосвітню діяльність, щоб мати справді ефективний результат?

На нашу думку, майбутній кваліфікований робітник має дотримуватися певного комплексу самоосвітніх дій, які ми розробили у вигляді карти. Представлена карта економічної самоосвіти учня професійного (професійно-технічного) закладу освіти структурована і потребує від учителя відповідного супроводу його самоосвітньої діяльності (див. табл.).

Висновки. Розвиток самоосвітньої діяльності учнів неможливий без самопізнання, саморозвитку, самоорганізації, самопрезентації.

Здатність учня професійного (професійно-технічного) закладу освіти до економічної самоосвіти є одним з індикаторів його успішності в майбутній професійній діяльності.

Отже, процес самоосвіти є оптимальним шляхом розвитку економічних знань і умінь, які потрібні учням у майбутній професійній діяльності.

Таблиця

Карта економічної самоосвіти учня професійного (професійно-технічного) закладу освіти

Структура економічної самоосвіти учня П(ПТ)ЗО	Зміст структури економічної самоосвіти учня П(ПТ)ЗО
Напрямок	Економічний
Цілі	Набуття умінь самоосвіти учнем П(ПТ)ЗО. Дотримання системності у самоосвітньому процесі під час опанування економічних знань. Впровадження набутих знань на практиці для саморозвитку і самоконтролю
Завдання	Окреслити траєкторію своєї майбутньої професійної діяльності на найближчі роки. Критично оцінити переваги й упущення процесу опанування знаннями й умінями в закладі і під час виробничої практики. Знайти самостійно чи за допомогою наставника (майстра, викладача) необхідне джерело пізнання та адекватні своїм можливостям форми самоосвіти з економічних питань. Планувати й обирати майбутнє місце професійної діяльності. Досягати в результаті самоосвіти певного саморозвитку з економічного напрямку. Використовувати ІКТ для розвитку економічних знань у професійній діяльності. Дотримуватися саморозвитку умінь
Зміст	Оволодіти термінологією і необхідними базовими знаннями щодо розуміння економічних понять і процесів. Оволодіти знаннями про технічні і дидактичні можливості ІКТ в майбутній професійній діяльності, яка потребує певних економічних знань. Удосконалити вміння користуватися засобами ІКТ під час навчально-виробничого процесу (за потреби). Володіти допустимим мінімумом економічної компетенції
Моніторинг	Визначення рівня розвитку самоосвіти учнів з економічних питань

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. — Київ : Атіка, 2009. — 684 с.
2. Довмантович Н. Г. Самоосвітня компетентність майбутніх фахівців у педагогічній теорії / Н. Г. Довмантович // Педагогічний процес: теорія і практика // Зб. наук. праць. — Випуск 3. — Київ, 2014. — С. 18–22.
3. Москов В. А. Формування економічного мислення учнів професійно-технічних навчальних закладів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://konferenzia.ukraine7.com/t38-topic>.
4. Побірченко Н. А. Підготовка учнівської молоді до ринкової економіки : [наукове видання] / Н. А. Побірченко. — Київ : Знання, 2009. — 248 с.

Неля Величко

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ САМООБРАЗОВАНИЕ БУДУЩИХ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ УСПЕШНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Статья посвящена вопросу экономического самообразования будущих квалифицированных рабочих. Обосновывается значимость самообразовательного процесса и представляется содержание структуры экономического самообразования учеников профессиональных (профессионально-технических) учреждений образования.

Ключевые слова: самообразование, саморазвитие, квалифицированный рабочий, экономическое образование, карта самообразования.

Nelya Velychko

ECONOMICAL SELF-EDUCATION OF FUTURE QUALIFIED WORKERS AS A NECESSARY CONDITION OF SUCCESSFUL PROFESSIONAL CAREER

The article is devoted to the issue of the economical self-education of future qualified workers. The importance of self-educational process is highlighted and the structure outline of the vocational school students self-education is presented.

Key words: self-education, self-development, qualified worker, economical education, the card of self-education.